

УДОСКОНАЛЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Поштаренко О.В.

*аспірантка кафедри адміністративного права і процесу
та митної безпеки*

*Університету державної фіскальної служби України
м. Ірпінь, Київська область, Україна*

Пандемія COVID-19 стала світовим викликом до якого не була готова більшість держав, вона негативно вплинула не тільки на світову економіку, а й також і на права людини, які обмежуються державою під час карантинних заходів. Режим соціальної ізоляції у зв'язку з Пандемією COVID-19 загострили й іншу проблему світу – домашнє насильство. Так, у 2020 році Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA) повідомив про зростання на 20 % випадків насильства з боку інтимних партнерів, що спостерігалось у всьому світі за три місяці карантину. В Україні у той же час, за даними UNFPA, кількість дзвінків на національну гарячу лінію з попередження домашнього насильства зросла удвічі, кількість кримінальних справ, пов'язаних із домашнім насильством, також майже подвоїлась [1]. У лютому 2021 року, за даними Національної гарячої лінії з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації Громадської правозахисної організації «Ла Страда-Україна», кількість звернень щодо домашнього насильства зросла на 30% та така тенденція продовжує триматися і по сьогодні [2].

Державні заходи боротьби з епідемією, режим самоізоляції під час пандемії з одного боку допомагають протистояти розповсюдженню вірусу COVID-19, з іншого – опосередковано сприяють збільшенню кількості випадків домашнього насилля. Основними причинами такого становища виступають такі соціально-економічні негаразди, як:

– зниження матеріального достатку і, відповідно, обмеження звичайних можливостей для задоволення повсякденних потреб із-за порушення звичної економічної діяльності;

– скупченість перебування в умовах замкнутого простору, що може призвести до зловживання алкоголем, емоційного і психологічного тиску з боку сімейного оточення;

– обмеження переміщення, стан невизначенності і напруги, розповсюдження різних слухів тощо.

Постраждали від домашнього насильства зіткнулися з такими проблемами, як:

– карантинні обмеження щодо пересування та роботи органів державної влади, що ускладнили можливість звернення із заявами про факти домашнього насильства;

– низький рівень доступу до соціальних послуг і забезпеченість ними, зокрема: отримання юридичної та психологічної допомоги по причині, що більшість державних установ була зачинена на карантин, у зв'язку з чим консультації можна було отримати тільки онлайн;

– дистанційне надання правової допомоги на початку пандемії, що не завжди є достатньо ефективним для справ, пов'язаних із домашнім насильством;

– ускладнене отримання медичної допомоги, по причині того, що медичні установи працювали в посиленому режимі щодо боротьби із пандемією;

– інколи несвоєчасне отримання допомоги від Національної поліції, працівники якої або відмовлялися від реагування на виклики, або відмовлялися виносити заборонні приписи мотивуючі це перевантаженістю поліції під час пандемії та інше [2].

Зважаючи на таку ситуацію в країні, 1 липня 2021 року Президент України підписав закон України “Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі”, який посилив адміністративну відповідальність за домашнє насильство, збільшив розмір штрафу і строк адміністративного затримання [3].

Однак досвід країн Європи щодо правового регулювання юридичної відповідальності за вчинення домашнього насильства, яка в Україні передбачена ст. 173-2 “Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування” Кодексу України про адміністративну відповідальність (КУпАП) свідчить, що такі правопорушення в багатьох країнах Європи переслідуються у межах кримінального права.

Потрібно, по-перше, зазначити, що особливістю законодавства європейських країн є те, що адміністративну відповідальність, на відміну від законодавства України, воно визначає як відповідальність органів державного управління перед громадянами. Так, адміністративна відповідальність у Французькій Республіці – це не відповідальність громадян, а відповідальність держави, посадових осіб. Органи адміністративної юстиції розглядають справи, які закінчуються скасуванням адміністративного акта або його зміною, а не покаранням будь-якої особи [4, с. 109].

По-друге, кримінальне законодавство країн Європи поділяє усі правопорушення на: порушення, проступки і злочини (Франція) або на: проступки і злочини (Німеччина). Так, за юридичним змістом «порушення» згідно з французьким правом наближене до українського поняття «адміністративне правопорушення». До «порушень» французьке

кримінальне право зараховує, зокрема, порушення громадського порядку або суспільного життя, які згідно з українським законодавством належать до адміністративних правопорушень [5, с. 277]. У законодавстві Німеччини адміністративні делікти є різновидом кримінально караних діянь, які підпадають під дію загальних положень кримінальних законів [6, с. 85].

Потрібно відмітити, що в розвинутих країнах Західної Європи немає консолідованого законодавчого акту про адміністративну відповідальність, адміністративні правопорушення, подібних до Кодексу України про адміністративні правопорушення. Такі акти діють тільки в постсоціалістичних державах, а в більшості держав законодавство про адміністративні делікти виступають частиною кримінальних кодексів, причому у кримінальному законодавстві таких країн кримінальні правопорушення поділяються на злочини та проступки. Тому детальна регламентація розмежування кримінальних проступків та кримінального злочину у кримінальному законодавстві розвинутих Європейських країн робить його дуже ефективним у боротьбі з домашнім насильством і може слугувати прикладом для України.

Висновки. З метою вдосконалення правового регулювання відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого статтею 173-2 «Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування» КУпАП потрібно перевести адміністративні правопорушення у ранг кримінальних проступків, як деліктів загальнокримінальної спрямованості. Це буде сприяти дотриманню процесуальних правових гарантій осіб, які притягаються до відповідальності за такі правопорушення, всебічному захисту їх прав і свобод а також наближенню українського законодавства до міжнародних стандартів у цій сфері.

З урахування пропозицій відомих вчених, міжнародного досвіду, і на нашу думку, для впровадження концепції кримінального проступку в українське законодавство потрібно спочатку розробити і прийняти, узгоджений із Конституцією України, окремий закон «Про кримінальні проступки», який би включав: визначення поняття «кримінальний проступок», види кримінальних проступків, перелік кримінально-правових наслідків вчинення кримінальних проступків, процедуру фіксації кримінальних проступків, порушення й розслідування цієї категорії кримінальних справ, визначав засади їх судового розгляду та притягнення особи до юридичної відповідальності.

Література:

1. Генчева Д. Пандемія COVID-19 загострила проблему домашнього насильства. 10 червня 2020 р. URL: <https://www.ua.undp.org/>

content/ukraine/uk/home/blog/2020/dafina-gercheva--covid-19-pandemic-puts-spotlight-on-domestic-vi.html (дата звернення: 17.09.2021).

2. Онлайн дискусія в рамках проекту «Реагування держави на домашнє насильство в Україні під час COVID-19» 23 лютого 2021 р. URL: <https://la-strada.org.ua/events/onlajn-dyskusiya-v-ramkah-proyektu-reaguvannya-derzhavy-na-domashnye-nasylstvo-v-ukrayini-pid-chas-covid-19.html> (дата звернення: 24.09.2021).

3. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі : Закон України від 1 липня 2021 року № 1604-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1604-20#n8> (дата звернення: 24.09.2021).

4. Лесько Н. В. Система органів державної влади, що здійснюють профілактику правопорушень серед дітей: досвід зарубіжних країн. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки.* 2016. № 845. С. 107-112.

5. Федотова Г. В. Правове регулювання інституту кримінального проступку у Франції, Німеччині та Великобританії. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ.* 2015. № 4 (97). С. 275-290.

6. Сидельников О. Д., Кисилевич О. В. Зарубіжний досвід законодавчого регулювання адміністративної відповідальності. *Молодий вчений.* 2018. № 4 (56). С. 84-87.

ЩОДО ВІДСУТНОСТІ ЧІТКОГО ЗАКОНОДАВЧОГО РОЗМЕЖУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ СУБ'ЄКТІВ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗАХОДИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Томчук А.В.

*кандидат юридичних наук, суддя Вінницького окружного
адміністративного суду м. Вінниця, Україна*

Однією з основних проблем правового регулювання у сфері запобігання домашньому насильству в Україні є відсутність чіткого законодавчого розмежування повноважень суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання домашньому насильству. Так, завдання щодо реалізації заходів по запобіганню домашньому насильству покладено на низку суб'єктів, які підвідомчі різним органам державної влади або місцевого самоврядування (недержавні установи та організації не